

2022-12-15
I2022/02319**Infrastrukturdepartementet**Affärsverket svenska kraftnät
Box 1200
172 24 SundbybergStatens energimyndighet
Box 310
631 04 Eskilstuna

Uppdrag att stärka försörjningstryggheten i energisektorn

Regeringens beslut

Regeringen ger Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) och Statens energimyndighet (Energimyndigheten) i uppdrag att, i enlighet med vad som anges under rubriken Närmare om uppdraget, intensifiera arbetet med att stärka försörjningstryggheten i energisektorn på kort och lång sikt.

Uppdraget avser hela energisektorn då samhället är beroende av en robust och fossilfri energiförsörjning oavsett energislag. Vidare finns beroenden mellan olika energisystem som bör beaktas. Huvudfokus för uppdraget är dock elförsörjningen. Uppdraget är indelat i sex deluppdrag. Deluppdragen ska redovisas till Regeringskansliet (det blivande Klimat- och näringslivsdepartementet) i enlighet med vad som anges nedan.

Svenska kraftnät ska redovisa följande deluppdrag. Energimyndigheten ska löpande och vid behov bistå med för deluppdraget relevant sakkunskap på energiområdet.

1. Genomföra förberedande åtgärder för att utvidga effektreserven eller förbereda motsvarande avtal med elproducenter i syfte att säkerställa resurstillräcklighet i enlighet med tillförlitlighetsnormen för Sverige till och med den 16 mars 2025. Deluppdraget ska redovisas senast den 28 april 2023.

Svenska kraftnät ska genomföra och redovisa följande deluppdrag.

2. Som ett led i att skapa en trygg elförsörjning föreslå en utformning av kapacitetsmekanismer med förutsättningar att ersätta effektreserven

och säkerställa resurstillräcklighet efter den 16 mars 2025 i enlighet med tillförlitlighetsnormen för Sverige. Deluppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2023.

3. Som ett led i att säkerställa driftsäkerhet, tillräcklig mängd el och överföringskapacitet på kort och lång sikt kartlägga hur elproduktion utifrån kraftslag bidrar och samverkar till att för att skapa en trygg elförsörjning. Svenska kraftnät ska med utgångspunkt i redovisningen av uppdraget att beskriva arbetet med stödtjänster och avhjälpande åtgärder samt lämna förslag till ersättningsmodeller och regeländringar (I2020/02874), lämna uppdaterade förslag om hur stödtjänstmarknader inklusive skydds- och återuppbyggnadstjänster kan utformas för att ge incitament för potentiella stödtjänstleverantörer, både på produktions- och förbrukningssidan i syfte att bidra till en robust och effektiv elförsörjning. Deluppdraget ska redovisas senast den 29 december 2023.
4. Under 2023 redovisa de åtgärder som myndigheten har vidtagit för att stärka trygg elförsörjning på kort och lång sikt. Redovisningen ska ske genom att en nulägesrapport lämnas senast den 24 februari 2023 och uppföljande statusrapporter den 30 juni, den 29 september och den 29 december 2023.

Energimyndigheten ska genomföra och redovisa följande deluppdrag. Svenska kraftnät ska löpande och vid behov bistå med för deluppdraget relevant sakkunskap på energiområdet.

5. Kartlägga potentialen i befintlig och outnyttjad elproduktion samt identifierade orsaker till att den inte tillgängliggjorts elmarknaden. Deluppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2023.
6. Föreslå en indikativ dimensionering för trygg elförsörjning och elförsörjning för totalförsvarets behov samt föreslå hur dimensioneringen för elförsörjningen kan tillämpas inom hela energisektorn samt förfinas och regelbundet uppdateras. De myndigheter som ingår i beredskapssektorn för energiförsörjning, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Försvarmakten ska löpande och vid behov bistå Energimyndigheten med sakkunskap för att bland annat säkerställa att den föreslagna dimensioneringen

inte avviker från annan relevant planering. Deluppdraget ska redovisas senast den 13 oktober 2023.

Närmare om uppdraget

Åtgärder för resurstillräcklighet och trygg elförsörjning på kort och lång sikt
Svenska kraftnät ska vidta åtgärder för att stärka en robust och fossilfri elförsörjning. Svenska kraftnät ska genomföra förberedande åtgärder för att utvidga effektreserven eller förbereda motsvarande avtal med elproducenter för att upphandla upp till högst 2 000 MW i enlighet med lagen om effektreserv (2003:436) fram till och med den 16 mars 2025. Åtgärden ska kunna tillämpas senast den 15 november 2023. Redovisning av genomförda åtgärder ska omfatta en ekonomisk konsekvensanalys för staten och avgiftskollektivet.

Den nuvarande effektreserven är upphandlad till och med vintern 2024/25. Svenska kraftnät ska föreslå en utformning av en kapacitetsmekanism med förutsättningar att ersätta effektreserven efter den 16 mars 2025 och att säkerställa resurstillräcklighet i enlighet med tillförlitlighetsnormen för Sverige. Energimyndigheten ska löpande och vid behov bistå med för deluppdraget relevant sakkunskap på energiområdet.

Införande av kapacitetsmekanismer, utvidgning av effektreserven eller inrättande av motsvarande avtal i Sverige kan kräva godkännande från Europeiska kommissionen. Det kan även krävas en statsstödsanmälan till Europeiska kommissionen. Svenska kraftnät ska därför där så är relevant och efter begäran från Regeringskansliet (det blivande Klimat- och näringslivsdepartementet) tillhandahålla de uppgifter som krävs för att genomföra en ansökan avseende sådana åtgärder som följer av deluppdrag 1 och 2.

Svenska kraftnät ska vid uppdragets genomförande:

- särskilt beakta kapitel IV Resurstillräcklighet i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el (elmarknadsförordning), samt övrig relevant europeisk lagstiftning
- beakta det kommande arbetet inom EU med revision av nuvarande elmarknadsdesign och eventuella förändringar i regelverk det medför,

- i möjligaste mån utforma avtal och förslag till kapacitetsmekanism på sådant sätt att de är förenliga med det Europeiska statsstödsregler, samt
- beakta affärsverkets analys av framtida behov av effektreserven inom ramen för uppdrag (I2022/00183), samt andra för uppdraget relevanta pågående och rapporterade regeringsuppdrag och arbeten.
- beakta analys, förslag och åtgärder i redovisningen av uppdraget att beskriva arbetet med stödtjänster och avhjälpan åtgärder samt lämna förslag till ersättningsmodeller och regeländringar (I2020/02874).

Potential i outnyttjad elproduktion

Energimyndigheten ska redovisa en kartläggning av potentialen i outnyttjad elproduktion i Sverige samt identifierade orsaker till att den inte tillgängliggörs elmarknaden.

Vid kartläggningen av potentialen i outnyttjad elproduktion ska utgångspunkten vara teknisk potential för elproduktion i existerande elproduktionsanläggningar, men nödvändigt inte begränsat till dessa. I de fall elproduktionskapacitet inte tillgängliggjorts elmarknaden under den senaste treårsperioden ska redovisningen beskriva orsakerna till att så inte har skett utifrån befintliga tekniska, ekonomiska, skattetekniska samt andra juridiska förutsättningar så som exempelvis miljölagstiftningen. Kartläggningen ska också beskriva hur samverkan mellan fjärrvärmeproduktion och elproduktion påverkar tillgängligheten till elproduktion från kraftvärme och förslag på åtgärder som på ett respektive tre års sikt kan bidra till att öka elproduktionen utan att inverka negativt på värmeförsörjningen.

Energimyndigheten bör i arbetet beakta resultat från andra pågående uppdrag som bedöms relevanta för detta uppdrag. Detta kan exempelvis gälla uppdraget att ta fram förslag till fjärr- och kraftvärmestrategi (I2022/01373) samt uppdraget att analysera utvecklingsvägar för befintlig och ny elproduktion (I2022/01459).

Trygg energiförsörjning

Energisektorns förmåga behöver möta samhällets, inklusive totalförsvarets, behov. Arbetet med att identifiera samhällets behov pågår, men det har inte ännu omsatts i dimensionerande kriterier för energiförsörjningen vad gäller exempelvis omfattning eller geografisk belägenhet av olika förmågor. Behoven är inte helt okända, även om en preciserad dimensionering för

närvarande saknas. Samhällets behov är inte heller konstanta varför en dimensionering behöver uppdateras regelbundet. Arbetet med att anskaffa resurser för uppskattade behov bör dock kunna initieras i viss omfattning även utan att samhällets behov är helt klarlagt.

Energimyndigheten ska föreslå en indikativ dimensionering för trygg elförsörjning och elförsörjning för totalförsvarets behov med utgångspunkt i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/941 av den 5 juni 2019 om riskberedskap inom elsektorn och om upphävande av direktiv 2005/89/EG (riskberedskapsförordningen) respektive den inriktning som anges i propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop.2020/21:30) och i regeringens beslut om inriktning för en sammanhängande planering för totalförsvaret, anvisningar för det civila försvaret för försvarsbeslutsperioden 2021–2025 samt de antaganden för totalförvarsplaneringen som tillhandahålls av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Försvarsmakten. Energimyndighetens arbete bör spegla samhällets behov av el. Svenska kraftnät ska löpande bistå och ge synpunkter, i synnerhet vad avser de tekniska förutsättningar som behövs för att möta samhällets behov.

Energimyndigheten ska vidare föreslå hur dimensioneringen för elförsörjningen kan tillämpas inom hela energisektorn samt förfinas och regelbundet uppdateras. Uppdraget omfattar också en prognos för de kommande tre åren om vilka åtgärder som behöver vidtas för att på sikt uppnå dimensioneringen och kostnaderna för detta.

Energimyndigheten bör i arbetet beakta resultat från andra pågående uppdrag och utredningar, så som exempelvis Utredningen om nationell samordning av försörjningsberedskap (Ju 2021:10).

Skälen för regeringens beslut

Regeringen beslutade i november 2022 att tillförlitlighetsnormen för Sverige ska uppgå till en (1) timme per år. En fastställd tillförlitlighetsnorm och en genomförandeplan för att förbättra elmarknadens funktion är en förutsättning för att införa eller behålla nationella kapacitetsmekanismer (likt Sveriges effektreserv), enligt elmarknadsförordningen. Tillförlitlighetsnormen, som ska ange den nödvändiga nivån för medlemsstatens försörjningstrygghet, ska jämföras med bedömningar av resurstillräcklighet. Resurstillräcklighet är, enkelt uttryckt, ett mått för i vilken mån

produktionsresurser och annan tillförsel av elenergi så som import i en medlemsstat förmår möta den förväntade efterfrågan.

Svenska kraftnät redovisar årligen i sin kraftbalansrapport den nationella resurstillräckligheten. Trenden över tid är att marginalerna minskar och att Sveriges importberoende av el ökar. Den senaste säsongsanalysen från samarbetsorganisationen för systemansvariga för el (ENTSO-E), Winter Outlook 2022–2023, lyfter fram södra Sverige som ett av de mest ansträngda områdena i Europa, med ett värde på förväntad förlorad last (på engelska loss of load expectation [LOLE]) som är högre jämfört med tidigare år och som överstiger tillförlitlighetsnormen för Sverige. Även den långsiktiga resurstillräcklighetsanalysen (European Resource Adequacy Assessment 2022) visar att Sverige på några års sikt har en avsevärt högre risk för effektbrist än tillförlitlighetsnormen på en (1) timme per år.

Den nuvarande effektreserven, som Svenska kraftnät disponerar under perioden den 16 november till och med den 15 mars varje år, består i dag av 562 MW. Ingångna avtal gäller fram till och med vintern 2024/25. Elmarknadsförordningen begränsar möjligheten att efter 2025 anskaffa effekt enligt tidigare förfarande. För att tillämpa en kapacitetsmekanism krävs att risken resurstillräckligheten är sämre än beslutad tillförlitlighetsnorm, vilket nu är situationen i södra Sverige.

På samma gång som marginalerna i det svenska elsystemet minskat och importberoendet av el ökat har det framkommit att det finns potential i outnyttjad elproduktion som antingen inte alls tillgängliggörs marknaden eller av olika skäl inte tillgängliggörs marknaden när behovet är som störst, exempelvis på grund av att värmeproduktion behöver prioriteras. Det rör sig om redan installerad kapacitet för elproduktion som därmed har potential att på kort sikt tillgängliggöras på elmarknaden.

Kommissionens förordning (EU) 2016/631 av den 14 april 2016 om fastställande av nätföreskrifter med krav för nätanslutning av generatorer liksom nationella regelverk, exempelvis Energimarknadsinspektionens föreskrifter om fastställande av generellt tillämpliga krav för nätanslutning av generatorer för nya anläggningar och Affärsverket svenska kraftnäts föreskrifter och allmänna råd om driftsäkerhetsteknisk utformning av produktionsanläggningar för tidigare anslutna anläggningar, fastställer prestandakrav för elproduktionsanläggningar. Anläggningarnas prestanda

kan nyttjas av elsystemet, exempelvis i form av stödtjänster. Svenska kraftnät, i egenskap av systemansvarig myndighet, ansvarar bland annat för att upphandla stödtjänster för att säkerställa driftsäkerheten. Historiskt har upphandlade stödtjänster levererats av ett fåtal anläggningar. I dagens och framtidens elsystem kan såväl ökat antal som fler typer av stödtjänster behövas. Därtill behöver krav för nätanslutning anpassas och incitament för potentiella stödtjänstleverantörer, både på produktions- och förbrukningssidan utformas.

Det europeiska elmarknadsregelverket ger ett ramverk med fem systemdrifttillstånd för elsystemet och krav på verktyg för att säkerställa driften i varje tillstånd. I riskberedskapsförordningen definieras trygg elförsörjning som ett elsystems förmåga att garantera elförsörjningen till konsumenter, med en tydligt angiven prestandanivå som fastställs av de berörda medlemsstaterna, vilken medlemsstater har ansvar för att säkerställa inom sina territorier. Samhällets beroende av energiförsörjning är inte begränsat till el, och energisystemen är sammankopplade. I propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) anges att det är särskilt viktigt att arbetet med att stärka motståndskraften i de viktigaste samhällsfunktionerna vidareutvecklas och fördjupas. I propositionen nämns särskilt elförsörjning, drivmedelsförsörjning och försörjning av fjärrvärme och fjärrkyla. Att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna inkluderar att upprätthålla en nödvändig försörjning. Det innebär som regel en lägre ambitionsnivå än i ett fredstida normalläge. Utgångspunkten för planeringen av totalförsvaret ska vara att under minst tre månader kunna hantera en säkerhetspolitisk kris i Europa och Sveriges närområde som innebär allvarliga störningar i samhällets funktionalitet samt krig under en del av denna tid. Under del av tiden och inom de tre månaderna ska det planeras för att Sverige är i krig och krigshandlingar pågår på svenskt territorium med perioder av högintensiva strider och perioder med lägre stridsintensitet. Under de tre månaderna förutsätts vidare att det råder höjd beredskap och att logistikflödena med omvärlden har begränsningar men inte är helt avbrutna.

Mot bakgrund av rådande situation och en ansträngd försörjningstrygghet bedömer regeringen att det finns skäl att ge Svenska kraftnät och Energimyndigheten i uppdrag att stärka försörjningstryggheten i energisektorn, såväl på kort som lång sikt.

På regeringens vägnar

Ebba Busch

Pär Lydén

Kopia till

Finansdepartementet/BA och KO
Försvarsdepartementet/MFI
Miljödepartementet/KI
Näringsdepartementet/BI och MK
Försvarsmakten